

SENDİKAL HAKLAR VE YENİ ANAYASA

Bilal Çetintaş

Kristal-İş Sendikası Genel Başkanı

Türkiye’de 12 Eylül 1980 darbesi sonrası, sosyal devlet tasfiye edilmeye başlamıştır. Özellikle 1989 sonrası güdülen ekonomik politikalar, devletin sosyal devlet olma özelliğini tamamen yitirmesine neden olmuştur. Sosyal devlet özelliğinin yitirilmesinin doğal bir sonucu olarak sendikal haklarda da kısıtlamaya gidilmiştir. Darbe sonrası faaliyetleri durdurulan sendikalar ve tutuklanan sendikacılar, oluşturulan baskı ortamı ve çıkartılan yasalar sendikal hak ihlallerinin zeminini oluşturmuştur. Çalışanların ücretlerinin enflasyon karşısında yaşadığı kayıp zaman içerisinde geri döndürülemez bir noktaya ulaşmıştır. Sosyal devletin tasfiyesi ve ücretlerde yaşanan kayıplar göz önüne alındığında, ücretli çalışanlar yoksulluğa, çaresizliğe ve işsizliğe mahkûm edilmiştir. Bunun üzerine sendikal haklarda da yasalarla gerçekleştirilen gerileme sermayenin istediği ortamın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Türkiye’nin uygulamaya koyduğu neoliberal politikalar ve peş peşe gerçekleştirilen özelleştirmeler sendikal hakları baskılamayı ve kısıtlamayı gerektiriyordu. Çalışanların temel insan hakkı olan sendikal haklar son derece kısıtlı bir şekilde yasalarda yer aldı. Grev hakkı kısıtlandı, işkolu şartıyla sendikalaşmanın önüne engel konuldu, toplu sözleşme hakkı barajlarla ve sürelerle kısıtlandı. Daha bunlara birçok örnek verebiliriz.

Türkiye’de sendikal haklar denince genelde sadece sendikalaşma, sendikaya üye olma hakkı akla gelmektedir. Oysaki sendika hakkı, grev hakkını da toplu sözleşme hakkını da kapsamaktadır. Gerek grev hakkının gerekse toplu sözleşme hakkının önündeki tüm engellemeler ve kısıtlamalar da sendikal hak ihlallerini ve dolayısıyla sosyal hak ihlallerini doğurmaktadır.

Grev hakkı sadece menfaat greviyle sınırlandırılmıştır. Oysa menfaat grevinin yanı sıra hak grevi, dayanışma grevi, siyasi grev gibi grev çeşitleri de temel sendikal haklar arasındadır ve kısıtlanmamalıdır. Ancak Türkiye’de bırakın diğer grev çeşitlerini sadece menfaat grevini gerçekleştirmenin önünde bile birçok engel vardır. Toplu pazarlık süresince gereken bütün şartların yerine getirilmesi, gerekli sürelerin geçmesi, gerekli bildirimlerin yapılmış olması gibi pek çok engelleme ve kısıtlamanın yanı sıra, tüm bunlara uyulmuş olsa bile Bakanlar Kurulu bir kararıyla grev erteleyebilmektedir. Aslında Bakanlar Kurulu’na sadece “genel sağlığı veya milli güvenliği bozucu nitelikte” olan grevleri erteleme imkânı tanınmıştır, pek çok grev bu kapsama sokularak ertelenmiştir. Bunun örneklerini Kristal-İş yaşamıştır. 2001 ve 2003’te sendikamızın grevleri iki kez ertelenmiştir. 2003 yılında önce milli güvenliği bozduğu gerekçesiyle grevimiz ertelendi, sendikamız Da-nıştay’dan yürütmeyi durdurma kararı aldı ve tekrar greve çıktık. Bakanlar

Kurulu bununla yetinmedi. Bu kez gerekçeye genel sağlığı da ekleyerek grevimizi ikinci kez erteledi. Sadece bu olaydan bile aslında mevcut hükümetin zaten çok kısıtlı olan sendikal haklara nasıl müdahalede bulunduğunu açıkça görebilirsiniz.

2010 yılında gerçekleştirilen Anayasa değişikliği oylamasında hükümet birçok sosyal hakkı genişleteceği, sendikal hakların da önündeki engellerin kaldırılacağı, daha özgürlükçü bir anayasa vaadiyle halkın karşısına çıktı. Bizler o dönemde de bunların gerçeği yansıtmadığını, anayasa değişikliği paketinde bulunan maddelerle aslında 1982 Anayasası'ndaki temel mantığın korunduğu sadece bazı maddelerin adeta "bir parmak bal çalmak" niteliği taşıdığını belirttik. Nitekim bugün gelinen noktada ortaya çıkan gelişmeler o günkü haklılığımızı göstermektedir. Referandum sonrası çıkartılan 6356 Sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu sendikal alanda hiçbir ilerlemenin olmadığını belgesi niteliğindedir. 83 maddesi olan, 6 geçici maddesi olan bir Kanunda birkaç olumlu sayılabilecek madde olduğu için hükümet sendikal haklarda ve sosyal haklarda ilerleme kaydetti diyemeyiz. Grev önündeki kısıtlamalar, sendikal barajlar, örgütlenmenin önündeki engellemeler ortadan kaldırılmadıkça herhangi bir ilerlemeden söz etmek mümkün değildir. Sadece kanunlara bakarak değil, uygulamada da hükümetin baskıcı tutumunu, işveren yanlısı tutumunu da göz önüne aldığımızda, yeni bir vesayet sisteminin oluştuğunu, sosyal haklarda ve sendikal haklarda hiçbir ilerleme kaydedilmediğini rahatlıkla söyleyebiliriz.

Hükümet Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelere uyum sağlanması için sendikal yasaları değiştirdiğini iddia etmektedir. Ancak yasada gerek Türkiye'nin onayladığı ILO sözleşmeleri ve içtihatlarına, gerekse Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'na aykırılıklar varlığını sürdürmektedir. Türkiye ILO sözleşmelerinin birçoğunu onaylamıştır. Ancak sorun onaylamakta değil, iç hukukta yasaları sözleşmelere uygun hale getirememektedir. Ayrıca Türkiye'nin Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın 5. ve 6. Maddelerindeki çekinceleri de hala sürmektedir.

Üyesi bulunduğumuz Türk-İş o günlerde de bu duruma sessiz kaldı, bugün de hala sessizliğini sürdürmektedir. Türk-İş tarihinde hiç olmadığı kadar durgun bir dönem geçirmektedir. Referandum sonrası halkın da desteğini arkasına aldığı düşünün hükümet sadece sendikal haklarda değil, tüm sosyal haklarda kısıtlamalarını, baskılarını arttırarak sürdürmektedir. Bunun karşısında Türkiye'nin en büyük işçi sendikaları konfederasyonu sessiz kalmaktadır.

Önümüzde yeni anayasa çalışmaları var. Türk-İş bu çalışmalar sırasında da görüşlerini sadece göstermelik olarak sunmayı tercih etti. Hükümetle uyumlu biçimde çalışmalarını sürdürdü. Tavsiyelerinde sadece yüzeysel olarak temel bazı sorunlara değindi. Oysa Sayın Mesut Gülmez Hocamızın da belirttiği gibi, işçi sınıfının isteklerini, ihtiyaçlarını, haklarını daha detaylı ve net olarak Anayasa Komisyonu'na bildirmeliydi. Bununla ilgili toplantılar düzenlemeli, biz üye sendikaların da görüşlerini alarak doyurucu bir çalışma sunmalıydı. Sadece işçi sınıfının sorunlarını ya da sendikal hak ihlallerini değil tüm sosyal hakları kapsayıcı bir çalışma gerçekleştirilmeliydi. Bizler

toplumun örgütlü kesimleri olarak sadece sendikal haklarda değil, tüm sosyal hakları kapsayacak şekilde isteklerimizi, dilekelerimizi ve gerektiği zaman da tepkimizi gösterebilmeliyiz. Örgütlü olmamızın gücünü yeri geldiğinde işverene yeri geldiği hükümete gösterebilmeliyiz. Özellikle yeni anayasa çalışmalarının sürdürüldüğü bu günlerde, toplumun tamamını ilgilendiren bir konuda sesimizi daha gür çıkarmalıyız. Hem sendikal hak ihlallerinin hem de tüm sosyal hak ihlallerinin önüne geçebilecek özgürlükçü, demokratik ve sosyal bir anayasa oluşturulması için gerekli katkıları sunmalı, muhalefet ve mücadele hattı oluşturmalıyız.